TÜRK ARAP DÜNYASI

Siyaset Ekonomi Kültür Dergisi

Yıl: 1 Sayı: 3 Mayıs 2018

GÖZLER İRAN'DA

- SAVAŞIN 7. YILINDA SURİYE
- SUUDİ ARABİSTAN'DA DÖNÜŞÜM VE ABD'NİN ROLÜ
- ASKERİ VE JEOPOLİTİK DİNAMİKLER BAĞLAMINDA ZEYTİN DALI HAREKÂTI
- ŞAHSINA MÜNHASIR BİR ÜLKE UMMAN

TÜRK ARAP DÜNYASI

"Kültürler Arası Köprü"

SAYI: 03

TÜRK ARAP DÜNYASI

"Kültürler Arası Köprü"

Sahibi
Seyr Ajans Ltd. Şti. Adına Sahibi:
Mehmet Baylan

Yıl: 1 Sayı: 3 Mayıs 2018

Yayın Türü
Yaygın Süreli

ISSN
2618-5709

Ücretsizdir

İki Ayda Bir Yayımlanır

Yazı İşleri Müdürü
Mehmet Baylan

Genel Yayın Yönetmeni
Recep Ekmekçi

Grafik-Tasarım
Wassim Shikh Alhadadin

Tercüme
Mustafa Hamza Efe

Redaksiyon
Fatma Yılmaz
Mustafa Hamza Efe

Yayın İdare Merkezi
Nasuh Akar Mah. Süleyman Hacı Abdullahoğlu Cad.
1405. Sok. No: 3/2 Çankaya
Ankara-Türkiye
Tel: +90312 2841211
info@turkarabworld.com
www.turkarabworld.com

Türk Arap Dünyası Dergisi'nde yayımlanan yazılarda bilimsel amaçlarla (kaynak gösterilmek kaydıyla) özetleme ve alıntı yapılabilir. Makalelerdeki fikirler yazarına ait olup Türk Arap Dünyası Dergisi'nin editöryel politikasını yansıtmayabilir. Ayrıca ilan ve reklamlardan firmaları sorumludur.

BAŞYAZI

Değerli Okuyucular,

Türk Arap Dünyası Dergisi'nin yeni sayısı ile okurlarımızın karşısındayız. Türk Arap Dünyası Dergisi, birden fazla disiplini içerisinde barındıran, çok değerli uzman ve akademisyenlerin katkıda bulunduğu ve nihayetinde uluslararası ilişkiler literatürüne yeni bir akademik bakış açısı kazandırmayı amaçlayan popüler ve aktüel bir dergidir.

Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından meşru müdafaa hakkı çerçevesinde gerçekleştirilen Afrin'in teröristlerden temizlenmesiyle 'Zeytin Dalı Operasyonu' şimdilik son buldu.

Ortadoğu'da krizler de devam ediyor. Yaşanan krizlerle birlikte ortaya çıkan resimde Ortadoğu'da yaşanan rekabetin yeni bir aşamaya geçtiği görüldü.

Doğu Guta'da kimyasal silah kullanıldığı iddiasının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından tarafsız biçimde soruşturulması talebini reddeden ABD, Britanya ve Fransa, 14 Nisan'ın ilk saatlerinde Suriye'yi füzelerle vurdu. Rusya, hedefleri korumak için hava savunma sistemlerini aktive etmezken Suriye bazı füzelerin havada imha edildiğini iddia etti. Ancak saldırı bir gövde gösterisinden öteye gitmedi. Operasyon öncesiyle sonrası arasında stratejik anlamda değişen bir şey olmadı.

Ortadoğu, son dönemde yeni bir politik siyasi bloklaşmaya şahit oluyor. Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır'ın başını çektiği bu blok, özellikle 2013'ten itibaren birçok bölgesel konuda ortak politika izlerken, küresel aktörlerle ilişkilerini de senkronize biçimde yürütüyor.

Dış politika süreçlerinin birbirleriyle ilişkisi ve ülkemizin yakın çevresindeki sıcak gelişmeler dikkate alındığında, Ortadoğu ve Arap alt sistemini etkileme potansiyeline sahip diğer olay ve süreçler de dergimizin ilgi alanına girmektedir.

Yukarıda bahsi geçen gündemlerle ilgili, Yrd. Doç. Bora BAYRAKTAR "Savaşın 7 . Yılında Suriye", Can ACUN "Askeri ve Jeo-Politik Dinamikler Bağlamında Zeytin Dalı Harekâtı" yazısıyla, Doç. Dr. Ramazan ERDAĞ, Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Gelişimi ve Zeytin Dalı Harekâtına Etkisi", Yrd. Doç. İsmail Numan TELCİ "Suudi Arabistan'da Dönüşüm ve ABD'nin Rolü" yazısıyla, Dr. Muhammet Süleyman EZ-ZEVAVİ "Doğu Akdeniz Gaz Anlaşmazlıklarının Jeopolitik Meydan Okumaları" yazısıyla, Dr. Hayri ÖMER "Türk-Sudan İlişkileri ve Afrika Ekseni" yazısıyla, Prof. Dr. Enver Arpa "Türkiye'nin Afrika Açılımı" ile dergide yer aldı. Revasiye KARAARSLAN AYTEN gözüyle Umman tanıtım yazısı, İran Araştırma Merkezi (İRAM) Başkan Yardımcı Hakkı UYGUR ile bir röportaj yaptık. Arapça dublaj ve Tazmeen Sistemi ile ilgili olarak Nabeel El DAKKAK'la yaptığımız röportaj da bu sayıda yer alıyor.

Bu konulara ek olarak Türk-Suud ortaklığı SADEC Başkanı Dr. Sultan bin Halid Muğiden ALMORQİ ile bir röportaj yaptık ve Dr. Serra MENEKAY'ın gözünden İzmir Karaburun tanıtımına yer verdik.

Değerli okuyucular;

Bu dergide makalesi bulunan çok değerli akademisyenlere ve yayında emeği geçen tüm dergi ekibine, sonsuz şükranlarımı sunarım.

Birbirinden özgün ve bilimsel çalışmaların yer aldığı Türk Arap Dünyası Dergisi'ni sizlerin beğenisine sunuyoruz. Bir sonraki sayımızda buluşmak ümidiyle esen kalın.

Recep EKMEKÇİ

Türkiye'nin Savunma
Sanayisinin Gelişimi
Doç.Dr. Ramazan ERDAĞ

Suudi Arabistan'da
Dönüşüm ve ABD'nin Rolü
Yrd. Doç. Dr. İsmail Numan TELCİ

56 2030 Vizyonu Kapsamında Askeri Sanayinin Varlığı ve Geleceği
Dr. Sultan bin Halid Muğiden ALMORQİ

68 Umman
Revasiye KARAARSLAN AYTEN

72 Karaburun
Dr. Serra MENEKAY

Arap Halkı Türk
Milletine Sevgisini
Türk Dizilerini İlgiyle
İzleyerek Gösteriyor
Mehmet BAYLAN

Türkiye'nin Savunma Sanayisinin Gelişimi ve Zeytin Dalı Harekâtına Etkisi

Doç.Dr. Ramazan ERDAĞ
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Türkiye Soğuk Savaş döneminde yaşadığı güvenlik tehditleri nedeniyle Batı bloku ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile askeri ve stratejik açıdan iş birliği yapmıştır. Soğuk Savaş süresince Türkiye askeri ve ekonomik yardımlar kapsamında ABD'den teknolojik silah, zırhlı araç ve mühimmat desteği almıştır. Özellikle Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan güvenlik tehditleri Türkiye'yi başta NATO olmak üzere Batı destekli askeri ittifaklara dâhil olmaya zorlamıştır. Bu bağlamda Türkiye, Truman Doktrini ve Marshall yardım planlarıyla söz konusu tehditlere karşı aldığı askeri yardımlarla savunma ihtiyaçlarını kısmen karşılamıştır. Ancak Soğuk Savaş döneminde artan dış askeri yardımların Türkiye'ye birçok açıdan olumsuz etkileri olmuştur.

Öncelikle Türkiye savunma ihtiyaçları konusunda dışa bağımlı bir ülke haline gelmiştir. İkincisi Türkiye'ye verilen araç, gereç ve silahların bakım, onarım ve modernizasyonu için gerekli olan yedek parça ihtiyacı için ortaya çıkan masraflar neredeyse araç ve silahların bedelini geçmiştir. Dış yardımlar ve alımlar yoluyla askeri ihtiyaçların karşılanmasının en olumsuz tarafı ise yerli savunma sanayiinin gelişememesi olmuştur. Türkiye'nin 1974 yılında gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekâtı'nda gerek hibe gerekse satın alma yoluyla tedarik edilen silahları kullanamaması ve silah ambargosuyla karşılaşması savunma sanayiinde dışa bağımlılığın ne denli olumsuz sonuçları olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Türkiye özellikle Kıbrıs harekâtından sonra askeri ihtiyaçların milli imkânlarla karşılanması konusunda önemli adımlar atmaya başlamıştır. Aslında savunma sanayiinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların uzun bir tarihi geçmişi olduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti'nin uzun döneminde geleneksel askeri ihtiyaçlar yerli imkânlarla üretilirken, son dönemde teknolojik yeniliklerin gerisinde kalınması nedeniyle dışa bağımlılık oluşmaya başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında eksikliği oldukça hissedilen savunma sanayiinin kurulmasına yönelik ciddi adımlar atılmıştır. Bu dönemde yerli imkânlarla tabanca, mühimmat ve uçak üretimine yönelik fabrikalar kurulmuştur. Ancak Soğuk Savaş döneminden itibaren dış yardımların ve alımların artması savunma sanayiinde erken dönemde atılan adımların durmasına neden olmuştur.

> Dış yardımlar ve alımlar yoluyla askeri ihtiyaçların karşılanmasının en olumsuz tarafı yerli savunma sanayiinin gelişememesi olmuştur.

Türkiye, kuruluşundan itibaren kalkınma planlarında da önemli yer verdiği savunma sanayiinin geliştirilmesi sürecinde 1950'li yıllardan itibaren Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK), Türk Hava Kurumu (THK), Askerî Elektronik Sanayii (ASELSAN), Hava Elektronik Sanayii (HAVELSAN), Askeri Pil Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (ASPİLSAN) ve TUSAŞ Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş. (TAI) gibi kurumları kurmuştur. Bu kuruluşlar Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarının yerli imkânlarla karşılanması noktasında önemli alt yapı oluşturmuştur. Soğuk Savaş döneminin sonlarına doğru Türkiye, Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nı (SSM) kurarak savunma sanayiinin güçlendirilmesi ve silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kurumsal yapı oluşturmuştur. SSM bünyesinde oluşturulan Savunma Sanayii İcra Komitesi ise Türkiye'nin savunma sanayiinin geliştirilmesine

yönelik stratejik altyapıyı oluşturmak ve güvenlik birimlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik karar almakla yetkilendirilmiştir.

> 2000'li yıllarla birlikte özel sektörün de savunma sanayiine yönelmesi ile savunma ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

2000'li yıllarla birlikte özel sektörün de savunma sanayiine yönelmesi ile savunma ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın savunma sanayiinin gelişmesine yönelik kararlı duruşu, bu alandaki sanayiinin gelişmesinde ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasında dışa bağımlılığın azalmasını motive eden en önemli unsur olmuştur. Böylelikle, güvenlik ihtiyaçlarının tedarikinde teknoloji transferi yapacak firmalara öncelik verilmeye başlanmıştır. Yeni dönemde üretimin Türkiye'de yapılmaya başlanması ile güvenlik ihtiyaçlarının tamamen dış alım yoluyla gerçekleşmesinin önü kesilmeye ve yerli ve milli imkânlarla askeri ihtiyaçlar karşılanmaya başlanmıştır. Türkiye öncelikle milli gemi, ana muharebe tankı, taarruz helikopteri, zırhlı personel taşıyıcı, milli piyade tüfeği, çok namlulu roketatar, obüs vb. temel ihtiyaçları yerli imkânlarla üretimini gerçekleştirerek ardından yeni nesil harekât ortamlarının ihtiyacı olan yüksek teknolojiye sahip sistemler üzerinde çalışmaya başlamıştır.

Uzay ve uydu teknolojilerine yapılan yatırımlarla da desteklenen yeni nesil sistemlerin içerisinde en önemlisi hiç şüphesiz silahlı ve silahsız insansız hava araçlarıdır (İHA/SİHA). Güvenlik tehditlerinin ortaya çıkmasından bertaraf edilmesine kadar gerek sahada terör unsurlarının yer tespiti ve hedeflerin belirlenmesi gerekse azami sivil hassasiyet gözetilerek terör hedeflerinin tam isabetle imha edilmesi noktasında İHA ve SİHA'lar güvenlik güçlerine kritik bir stratejik üstünlük sağlamıştır. Savunma sanayiinin gelişmesinin neticesinde öncelikle dışa bağımlılık azalmış, güvenlik ihtiyaçları hızla karşılanmaya başlanmış ve harekâtların başarısı artmıştır. Bilindiği üzere, ABD gibi Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarının tedarikçisi konumundaki ülkelerin birçoğu savunma ürünlerinin satışı öncesi Kongre ya da Meclis onayı aramaktadır. Bu durum güvenlik ihtiyaçlarının dış alım yoluyla gerçekleşmesinin sadece ekonomik yönünü değil aynı zamanda siyasi yönünü de ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle güvenlik ihtiyaçlarının satışı ve tedariki devletlerarasında siyasi araç olarak da kullanılabilmekte, konjonktürel olarak Kongre ve Meclisler Türkiye'ye savuma ürünlerinin satışına onay vermemektedir. Dolayısı ile askeri ihtiyaçların yerel kaynaklarla giderilmesi Türkiye'ye uygulanabilecek bu şekildeki muhtemel baskıların da önüne geçmektedir.

Yerli ve milli imkânlarla üretilen araç, gereç ve silah sistemlerinin yakın dönem operasyonların başarılarında önemli bir payı bulunmaktadır. Gerek Cerablus-Azez-El-Bab bölgesine gerçekleştirilen Fırat Kalkanı Harekâtı (FKH) gerekse Afrin bölgesine gerçekleştirilen Zeytin Dalı Harekâtında (ZDH) kullanılan araç, silah ve mühimmatın yüzde 80'e yakını yerli savunma sanayii tarafından üretilmiştir. Her iki harekâtta da yerli ve milli imkânlarla üretilen silahların kullanılması öncelikle savunma sanayiinde dışa bağımlılığın önemli oranda azaldığını göstermektedir. Ayrıca Türkiye kendi imkânları ile ürettiği silah, araç ve gereçlerin bakım ve onarımları ile yedek parça ihtiyacını da kendi imkânları ile sağlamaktadır. Bu bağlamda harekât boyunca söz konusu silahların idame/modernizasyon sorunu da oluşmamış, ihtiyaç duyulan her an görev yapmıştır.

> Gerek Cerablus-Azez-El-Bab bölgesine gerçekleştirilen Fırat Kalkanı Harekâtı (FKH) gerekse Afrin bölgesine gerçekleştirilen Zeytin Dalı Harekâtında (ZDH) kullanılan araç, silah ve mühimmatın yüzde 80'e yakını yerli savunma sanayii tarafından üretilmiştir.

Harekâtın başlangıcında İHA'ların tespit ettiği terör hedefleri Fırtına Obüsleri ve Sakarya Çok Namlulu Roketatar Silah Sistemi ile vurulmuş ayrıca Atak Taarruz helikopterleri havadan terör örgütü mensuplarını nokta atışıyla etkisiz hale getirmiştir. Nokta terör hedeflerinin vurulmasında Cirit lazer güdümlü füzeler kullanılmıştır. Harekâtın ilerleyen aşamalarında ise İHA ile elde edilen görüntüler ve Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) mensuplarının elde ettikleri istihbarat ile tespit edilen terör mevzileri, sığınaklar ve PKK/PYD/YPG/KCK/DEAŞ terör örgütü mensupları SİHA'lar ile etkisiz hale getirilmiştir. Bununla birlikte özellikle havan atışlarının kontrolünün sağlanması noktasında SERHAT Havan Tespit Radarı kullanılmıştır. Ayrıca ZDH'ye katılan personel ilk Milli Keskin Nişancı (Sniper) Silahı JMK Bora 12'yi ve Milli Piyade Tüfeği MPT-76'yı kullanmıştır.

Bu yönüyle ZDH, Türkiye'nin terörle mücadelede kararlılığını ve başarısını tüm dünyaya göstermiştir. Harekât, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın siyasi kararlılığı, diplomatik ve askeri planlamanın oldukça başarılı şekilde yapılması ve MİT'in operasyonel kapasitesi ile elde ettiği istihbarat sayesinde sadece terör örgütlerini hedef alan ve sivillerin can ve mal güvenliğini önceleyen şekilde gerçekleştirilmiştir. Harekâtın başarısındaki en önemli faktörlerden biri de Türkiye'nin savunma sanayisinin son dönemde gösterdiği önemli gelişmedir. Harekâtta yerli ve milli imkânlarla üretilen silahlar kullanılmıştır. Harekâtta kullanılan silahların son derece başarılı sonuçlar vermesi, Türkiye'nin savunma sanayisinin dünyadaki öncül markalar ile rekabet edebilir hale geldiğini de ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, Türkiye güvenlik gereksinimlerinde dışa bağımlı bir ülkeden kendine yeter bir ülke konumuna yükselmiştir. Türkiye'nin savunma sanayiindeki başarısı aynı zamanda ihracatçı ülke konumuna gelmesini sağlamıştır. Türkiye bu anlamda birçok ülkeye askeri ekipman satışı gerçekleştirmektedir. Bu arada iki noktanın altını çizmek gerekmektedir. Türkiye'nin savunma sanayiindeki gelişimi öncelikle kendi güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir. Türkiye güvenlik ihtiyaçlarını tamamen yerli ve milli imkânlarla karşılamayı hedeflemektedir. Ayrıca Türkiye ürettiği silahları savunma amaçlı olarak sadece kendisine yönelen terör tehdidine karşı kullanmaktadır. Diğer husus, Türkiye'nin diğer alanlarda olduğu gibi savunma sanayindeki gelişimi bölgedeki rolünü oldukça güçlendirmektedir.